

Isacco Sciaky'nin "Le Sionisme" İsimli Risalesinde Siyonist Hareketin Felsefi ve Politik Karakterine Dair Bulgular

Findings On The Philosophy And Political Character Of The Zionist Movement In Isacco Sciaky's Booklet Titled "Le Sionisme"

Akif ÇARKÇI*

Öz

1896'da Selanik'te doğan Isacco Sciaky, Yahudi kökenli bir filozof, akademisyen, öğretmen ve politik aktivisttir. 1917'de felsefe eğitimine devam etmek için Roma'ya gitti, Enzo Sereni ve Mosè Beilinson liderliğindeki Siyonist grup "Avodà"nın kurucularından biri olarak Roma'da siyasi faaliyetlere başladı ve bu süreçte Diasporik Yahudiliğin destekçisi oldu. Çalışmamıza konu olan "Le Sionisme" risalesi ilk olarak 1932 yılında Floransa'da neşredilmiş, eserin Fransızca'ya çevrilmiş bir nüshası 1934 yılında İstanbul L.Babok ve M-mu Matbaasında neşredilmiştir. Siyonizm hakkındaki görüşleri ve Siyonizm'in felsefi ve siyasi temelleri hakkındaki düşünceleri bu risaleden hareketle incelenecektir. Çalışmada yöntem olarak doküman analizi ve söylem analizi yöntemleri kullanılmıştır. Çalışma literatürde özgün bir yere sahiptir. Zira yazarın bu risalesi Türkçe literatürde ilk kez bilimsel bir makaleye konu edilmiştir. Çalışma kapsamında yazarın Siyonist ideolojiye ilişkin görüşleri etraflıca analiz edilmiş olup, ulaşılan bulgular ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Isacco Sciaky, "Le Sionisme", Siyonizm, Yahudi, İsrail.

Abstract

Isacco Sciaky, born in Thessaloniki in 1896, is a philosopher, academic, teacher and political activist of Jewish origin. He went to Rome in 1917 to continue his philosophy education, started political activities in Rome as one of the founders of the Zionist group "Avodà" led by Enzo Sereni and Mosè Beilinson, and became a supporter of Diasporic Judaism in this process. The treatise "Le Sionisme", which is the subject of our study, was first published in Florence in 1932 and a copy of the work translated into French was published in 1934 in Istanbul, L. Babok ve M-mu Printing House, Sciaky's views on Zionism and his thoughts on the philosophical and political foundations of Zionism will be examined based on this treatise. In the study, document analysis and discourse analysis methods were used as methods. The study has a unique place in the literature. Beca-

* Doç. Dr.

Orcid Id: 0000-0001-6522-7140

Sorumlu Yazar / Corresponding Author:

Doç. Dr. Akif Çarkçı, Düzce Üniversitesi, Akçakoca Bey Siyasal Bilgiler Fakültesi

E-posta / E-mail:

akif.carkci@gmail.com

Geliş Tarihi / Recived Date:

4 Temmuz 2023

Kabul Tarihi / Accepted Date:

20 Kasım 2023

Araştırma Makalesi / Research Article

Atf / Citation:

Akif Çarkçı, "Isacco Sciaky'nin "Le Sionisme" İsimli Risalesinde Siyonist Hareketin Felsefi ve Politik Karakterine Dair Bulgular", *Türk Dünyası Araştırmaları* 136, Sayı 268, (2024): 31-50.

doi: 10.55773/tda.1322651

Bu makale Creative Commons BY-NC-SA 2.0 tarafından lisanslanmıştır. / This article is licensed under a Creative Commons BY-NC-SA 2.0.

use this treatise of the author has been the subject of a scientific article for the first time in Turkish literature. Within the scope of the study, the author's views on Zionist ideology were analyzed in detail and the findings were presented.

Keywords: Isacco Sciaky, “Le Sionisme”, Zionism, Jewish, Israel.

1. Giriş

Siyonizm, temelleri Doğu Avrupa Yahudileri tarafından atılan, aydınlanma döneminde neşet eden ve kökleri Pozitivizm ve Materyalizme dayanan siyasal ideolojiler çağının ürünü olarak ortaya çıkmış bir siyasal akımdır.¹ Yahudilerin kutsal dini metni olan *Tanah*'ta yer alan “Siyon” sözcüğünden yola çıkarak Siyonizm, modern bir ideoloji olarak 19.yy'da, Filistin toprakları üzerinde bir Yahudi devleti kurmak üzere harekete geçmiş siyasal bir yöneliştir.² Fransız İhtilali sonrasında Avrupa'da ortaya çıkan milliyetçilik akımları özellikle Doğu Avrupa Yahudilerini yurt edinme hareketine doğru yöneltmiş, Siyonizm'in kurucu babalarından Theodor Herzl liderliğinde Filistin'e sistemli göçü hedefleyen “Aliyah” hareketi başlatılmış ve Herzl tarafından kaleme alınan *Der Judenstaat* (Yahudi Devleti) isimli eserle birlikte siyasi Siyonizm kurulmuştur.³

Gerek bir siyasal ideoloji ya da akım, gerekse bir siyasal hareket olarak Siyonizm pek çok serbest çalışmada ele alınmışsa da akademik çevrelerde bir siyasal ideoloji olarak Siyonizm'e dair yeterli sayıda çalışma yapıldığı henüz söylenemez. Bundan kasıt, örneğin Liberalizm, Sosyalizm, İslamcılık, Milliyetçilik gibi siyasal ideolojilerin başlıklar halinde incelendiği eserlerde Siyonizm ayrı bir başlık olarak incelenmemektedir.

Çalışmamız kapsamında Siyonist ideolojinin İtalya'da taraftarlığını yapmış ve Siyonist İdeoloji üzerine yazılı eser bırakmış İtalyan asıllı akademisyen ve gazeteci Isacco Sciaky'nin *Le Sionisme* isimli risalesinde hareketin felsefi ve politik temelleri üzerine yaptığı tespitler işlenmiştir.

Isacco Sciaky Selanik doğumlu bir Yahudi olup 1917 yılında felsefe eğitimi için Roma'ya gitmiş bir Yahudi'dir. İtalya'da Siyonist karakterli bir hareket olan “Avoda” içinde bulunmuş, Diasporik Yahudilik için çeşitli çalışmalarda bulunmuştur. Haftalık bir İsrail gazetesinde yöneticilik yapan Sciaky bir yandan Siyonist hareket içinde bulunurken diğer taraftan eğitimini de tamamlamış ve Floransa'da teorik felsefe bölümünden mezun olmuştur. İtalya'da çeşitli okullarda öğretmenlik yapan Sciaky, 1932 ve 1935 yılları arasında İstanbul ve İskenderiye'de de öğretmenlik yapmıştır.⁴ Yazarın çalışmamıza esas teşkil eden risalesi İstanbul'da öğretmenlik yaptığı yıllarda İtalyancadan Fransızcaya çevrilerek İstanbul'da 1934 yılında bir matbaada basılmış ve dağıtılmıştır. 1939 yılında ailesiyle birlikte Filistin'e göç eden Sciaky hayatının

¹ Mustafa Özcan, “Siyonist İdeoloji ve Teşekkülü”, *Kriter Dergisi* 4, S. 36 (Haziran 2019), 1.

² Semiha Karahan, “Siyonizm'in Teolojik Temelleri” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 96.

³ Lütfullah Karaman, “Siyonizm”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 37 (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 329.

⁴ Vincenzo Pinto, *Il Salonicchiota in Nero* (Livorno: Belforte Publishing, 2008), 237-238.

bir aşamasından sonra siyasi çalışmalarına son vermiş ve daha çok hukuk ve felsefe alanına yönelmiştir. Kudüs İbrani Üniversitesi'nde felsefe kürsüsü sahibi olan Sciaky 1979 yılında Kudüs'te yaşamını yitirmiştir.⁵

Çalışmamıza özgün boyut katan en önemli nokta daha evvel Sciaky'e ait bu risalenin (*Le Sionisme*) Türkçe'ye çevrilmemiş olması ve risalede belirtilen görüşler üzerine Türkiye'de daha evvel herhangi bir çalışma yapılmamış olmasıdır. Bir Siyonist'in kendi kaleminden Siyonizm'in ne olduğunun tarif edilmeye çalışılması, Siyonizm'in felsefi ve politik temellerine dair çeşitli tespitlerde bulunulmuş olması bu ideolojinin daha iyi anlaşılması için elbette önem arz etmektedir.

GATA Haydarpaşa Komutanlığı'nın⁶ (Halen Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sultan Abdülhamid Han Eğitim Araştırma Hastanesi) Prof. Tabip Tümgeneral Çetin Harmankaya Kütüphanesi'nde bir nüshasına eriştiğimiz Fransızca risalenin önsözünde Sciaky çalışmayı kaleme alış sebebinin propaganda amaçlı olmadığını, çeşitli akademik çevrelerden gelen teklifler üzerine bu çalışmayı kaleme aldığını, bazı politikacı, edebiyatçı ve düşünürlerden Siyonizm hakkında kendisine yöneltilen sorular üzerine bu risaleyi kaleme aldığını ifade etmektedir. Revizyonist Siyonizm'e yakın durduğunu ve hayatının büyük bir kısmını siyasi Siyonist hareketin içinde geçirdiğini düşündüğümüz Sciaky'nin bu küçük risalesinde pek çok noktada siyasi Siyonizm'in savunuculuğunu yaptığını ifade etmek yerinde olur. Sciaky'nin yakın durduğu revizyonist Siyonizm, temelleri 1925 yılında Paris'te Vladimir Jabotinsky tarafından atılan, Siyonist ideolojinin sağ bloğunu oluşturan harekettir. Rus Yahudilerinin hâkim grup olarak bulunduğu ve Siyonist Revizyonistler olarak bilinen hareket Jabotinsky'nin 1. Dünya Savaşı sonrasında kurduğu Yahudi Lejyonunda yer alan kimselerden oluşmaktadır. Hareket, merkezine daha çok militan tarzı ve operasyonel yaklaşımları almaktadır. Sosyalist Siyonistler İngiliz mandasıyla uyumlu çalışmayı öngörürken revizyonistler ise daha maksimalist düşünmüşler ve Ürdün Nehrinin her iki yakasında kurulacak Siyonist devletin bütünlüğünü savunarak Yahudilerin askeri bir güç haline gelmelerini, ekonomik açıdan ise kurulacak sistemin herhangi bir sınıfa dayanmamasını savunmuşlardır. Jabotinsky Yahudi halkının uzun yıllar savunmasız kaldığını, askeri açıdan eğitilmiş ve disiplinli olmasını savunmuştur.⁷

Jabotinsky çizgisinde görüşlere sahip olan yazar, daha risalenin giriş bölümünde Yahudilerin İsrail'de bir yurt elde etmelerinin zorunluluğuna değinmiş, Sciaky, risalenin giriş kısmını "Herzl'in de istediği gibi" cümlesiyle bitirmiştir. Tam da bu ifadeden önce kullandığı cümle aynen şu şekildedir:

⁵ Pinto, *Il Salonicchiota in Nero*, 237-238.

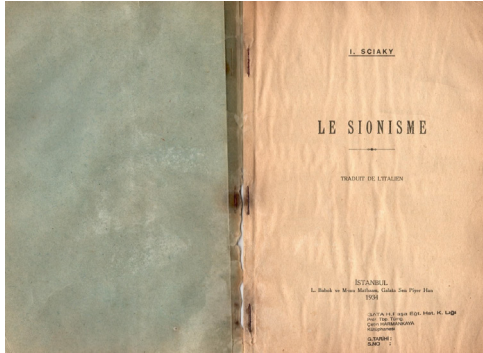
⁶ Türkiye'de, 15 Temmuz 2016 Darbe girişiminden sonra GATA Haydarpaşa Komutanlığı kapatılmış, yerine Sağlık Bilimleri Üniversitesi'ne bağlı, Sultan Abdülhamid Han Eğitim ve Araştırma Hastanesi kurulmuştur.

⁷ Gökhan Çinkara, "İsrail Sağının İdeolojik, Kurumsal ve Kişisel Rotaları: Revizyonist Siyonizm Likud Partisi ve Binyamin Netanyahu", *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi* 58, s. 3 (2023), 1794-1795.

“Yahudi halkı için, “Yahudilerin huzuru ve diğer halkların sükûneti için” bir Yahudi devletine ihtiyaç vardır.”⁸

2. Materyal ve Yöntem

Çalışmamıza esas teşkil eden materyal, Isacco Sciaky tarafından 15 ve 22 Temmuz 1929 tarihleri arasında İtalya’da kaleme alınan ve İstanbul’da Fransızca olarak basılan *Le Sionisme* adlı risaledir. Risale daha evvel büyük İtalyan dergilerinden birisi olan *Civiltà Moderna*’da yayınlanmıştır. İstanbul’da ise İtalyancadan Fransızcaya çevrilerek L. Babok ve M-mu Matbaası tarafından Galata Sen Piyer Han’da 1934 yılında basılmıştır. Elimizde bulunan orijinal nüsha, GATA Haydarpaşa Eğitim Hastanesi Komutanlığı, Prof. Tabbip Tümgeneral Çetin Harmankaya Kütüphanesi’nde, üzerinde tarih ve sıra numarası bulunmayan ancak Harmankaya Kütüphanesi’nde bulunduğu dair üzerinde kaşe bulunan nüshadır. Risale, Sciaky tarafından yazılan üç sayfalık önsöz hariç 31 sayfadır. Risale, Sciaky tarafından kaleme alınan üç sayfalık bir önsözle başlamakta, ana metin kısmı roma rakamlarıyla 3 bölüme ayrılmaktadır. Eser 31. sayfada nihayet bulmaktadır.

Resim 1: “Le Sionisme” İsimli Eserin İç Kapağı

Araştırmamızda bilimsel yöntem olarak “nitel araştırma” esas alınmıştır. Nitel araştırmayı, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekleştiği ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlamak mümkündür.⁹ Creswell’in işaret ettiği gibi nitel araştırma varsayımlarla ve bireyler veya grupların bir sosyal ya da insan sorununa atfettikleri anlamlara değinen ve araştırma problemlerinin incelenmesini içeren yorumlayıcı/kuramsal çerçevelerin kullanımı ile başlar. Nitel araştırmacılar bir problemi araştırmak için; araştırmada, çalışmadaki insan ve yerlere duyarlı olan doğal ortamdaki veri koleksiyonlarını ve hem tümeva-

⁸ Isacco Sciaky, *Le Sionisme* (İstanbul: L. Babok ve M-mu Matbaası, 1934), 1.

⁹ Hasan Şimşek, Ali Yıldırım, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008), 39.

rım hem de tümdengelimli, örüntü ve temalar kuran veri analizlerini içeren nitel bir yaklaşım kullanırlar. Nihai yazılı bir rapor veya sunum; katılımcıların seslerini, araştırmacının derin düşüncelerini, problemin kompleks bir açıklama ve yorumlamasını ve literatüre katkısını veya değişim çağrışım içerir.¹⁰ Biz de araştırmada nitel yöntemin problem odaklı, yorumlayıcı, veri analizlerini içeren ve nihayet elde ettiği bulguları yorumlayıp rapora dönüştüren yöntemini esas aldık.

Çalışmada nitel araştırmanın üç sacayağından birisi olan doküman analizi yöntemi tercih edilmiş olup bu bağlamda "söylem analizi" yöntemi araştırmada alt yöntem olarak kullanılmıştır. Doküman analizinin önemli bir safhasını teşkil eden tarama sürecinde Sciacky'nin "*Le Sionisme*" isimli risalesi incelenmiş, araştırmanın sorunsalına hizmet edecek bilgi kütleleri ise ayrıştırılarak içeriklerinden araştırma konumuzla ilgili bulunanlar analize tabi tutulmuştur.

Araştırmada doküman analizi yanında kullanılan bir diğer yöntem ise söylem analizidir. Söylem analizi en basit anlatımı ile dilin incelenmesidir. Ancak bu inceleme ifade edilen dilsel öğelerin basit bir incelenmesi olmayıp ifadelerin/söze dökülenlerin sözdizimsel ve semantik sınırlarının ötesine gitmeyi ve bu ötede yatan anlam ve içeriği incelemeyi gerektirmektedir. Dijk'in de işaret ettiği gibi söylem analizi, söylem ya da dil kullanımının sadece biçimsel yönü ile ilgilenmemektedir. Bundan ziyade ilgi odağını sosyal ve kültürel bağlam içinde iletişim kuran dil kullanıcılarının oluşturduğu sosyal olgulara çevirir.¹¹ Bu bağlamda söylem analizinin imkânları kullanılarak Sciacky'nin (söylem sahibi, yazar, konuşucu) eserinde iletmeye çalıştığı mesajlar eleştirel bir gözlükle elden geçirilerek araştırmanın merkezinde olan düşünürün ideolojik yönelimi ya da ideolojik-felsefi görüşleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

3. Bir İdeoloji Olarak Siyonizm

Yahudilik tarihine bakıldığında Siyonizm kavramına kaynaklık teşkil eden Siyon sözcüğü, tarihin erken dönemlerinden beri Kudüs ve civarını tanımlamak üzere kullanılmıştır. Ortodoks Yahudiliğe göre bütün Yahudiler, Mesihî bir yönelişle Kudüs'ün merkez olduğu kutsal topraklarda bir araya geleceklerdir. Bu Yahudilikte bir inanca karşılık gelir, bir özleme, bir hedefe işaret eder. Bu inancın temelini ise dini Siyon olarak ifade edebileceğimiz kavram oluşturur. Buna göre Yahudilerin yüzyıllardır süren dağılımlığı bir araya toparlanacak, sürgündeki Yahudiler bir gün tekrar yeniden inşa edilen Kudüs'te bir araya geleceklerdir. Bu aynı zamanda Yahudiler için bir kutsal vaattir.¹² Bu kadim dini bakış açısı her ne kadar modern Siyonizm'in siyasi hedefleriyle benzeşse de 19. yy'da temelleri atılan modern Siyonizm, Lewis'in tanımlamasıyla¹³ "Yahudi toplumunun müstakil bir halk olarak, egemen bir siyasal birim içinde Filistin'e yerleşmesi" anlamında kullanılmakta, bu haliyle

¹⁰ John W. Creswell, *Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Siyasal Kitabevi, 2013), 44.

¹¹ Van Dijk, *Critical Discourse Analysis* (Oxford: Blackwell Publishing, 2003), 352.

¹² "Sionism", *Encyclopedia of Judaica*, Vol. XVI (Jerusalem: 1972), 1032.

¹³ Bernard Lewis, *Ortadoğu* (Ankara: Arkadaş Yayınları, 2005), 66.

bir tür ulusal uyanış hareketine işaret etmektedir.¹⁴ Cohen ise Siyonizm'i sadece Musevilerin Filistin'e geri dönmesinden ibaret saymaz, buna Süleyman Mabedi'nin yeniden inşası idealini de katar.¹⁵ Dolayısıyla kadim Yahudilikteki Siyon inancı ile modern Siyonizm arasında benzeşen hedefler bulunsa da siyasal bir ideoloji olarak Siyonizm Mesihî boyutları olan Siyon inancından farklı bir şeydir. Birisi kadim Yahudi inancının dini yönelişi diğeri ise Aydınlanma Dönemi sonrası Avrupa'sında ortaya çıkan ve temelinde pozitivist, materyalist felsefe bulunan modern karakterli bir ideolojidir. Nihai amacı Yahudilere Filistin'de bir müstakil devlet kurmaktır.¹⁶

Her ne kadar kendisinden evvel Siyonist akımın öncüleri olarak Yehuda Hai Alkalai, Hisch Kalischer, Ahad Ha'am, Pinsker (Siyon Âşıkları Hareketi) ve Moses Hess (Siyonist düşünceye ve harekete ciddi katkıları olmakla birlikte) gibi isimler zikredilse de, gerçek anlamda Siyonizm'in bir ideoloji haline dönüşmesi Theodor Herzl ile birlikte mümkün olmuştur.¹⁷ Herzl'in kaleme aldığı *Der Judenstaat* (Yahudi Devleti) isimli eserle birlikte siyasi Siyonizm kurumsallaşmasını başlatmış ve modern karakterli bir ideolojiye dönüşmüştür. Herzl bu eserde siyasi Siyonizm'e dair düşüncelerini dile getirmiş, Filistin'e sistemli göçü hedefleyen Aliyah Hareketi Herzl'in eseriyle siyasi bir kimliğe bürünmüştür.

19. yy Avrupa'sında, Fransız İhtilali'nin sonuçlarından birisi olarak ortaya çıkan milliyetçi karakterli hareketler ve bir etnik kimlik temelinde uluslaşma düşüncesi Yahudiler arasında da karşılık bulmuştur. Özellikle Doğu Avrupa'da Antisemitik hareketler karşısında bütünleşme ve toparlanma eğilimi gösteren, yurt ya da vatan edinme arayışına giren Yahudiler için milliyetçi karakterli bir hareketin doğuşu asla bir tesadüf değildir. Zira Siyonizm de diğer milliyetçi hareketler gibi modern dönemde ortaya çıkmış, etnik kimliği öne çıkaran modern karakterli bir ideolojidir.

Bu modern kimlikli ve milliyetçi karakterli ideoloji Yahudilerin Yahudi olmayanlarla bir arada uyum içerisinde yaşayamayacağını savunarak, Yahudilerin bağımsız bir Yahudi devletine ihtiyaç duyduğuna vurgu yapmaktaydı. Herzl bu gerçeği Yahudi Devleti isimli eserinde şu şekilde dile getirmektedir:

“Yahudiler ve Yahudi olmayanlar uyum içinde bir arada yaşayamazlar. Çünkü Yahudi olmayanlar uzlaşmaz bir şekilde Yahudi düşmanlardır. Bütün Yahudiler kendilerini koruyabilmek için bir araya gelmelidirler. Filistin'in tüm Yahudilerin geleneksel yurdu olduğuna dair güçlü efsane' bu toprağın seçimini zorunlu hale getirmiştir. Ancak, Yahudi devletinin kuruluşu Yahudi olmayanların da desteğini gerektirmektedir. Bunlar, kendi ülkelerindeki Yahudilerin göçlerini teşvik edecek Yahudi aleyhtarları ile en azından bir büyük devletin desteğidir.”¹⁸

¹⁴ Yasemin Avcı, “Siyon'dan Siyonizm'e Politik Bir İdeolojinin Dini Temelleri ve Fikrîsel Gelişimi”, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi* 2, S. 3 (Bahar 2006), 44.

¹⁵ Israel Cohen, *The Zionist Movement*, (London: Fetter Lane, 1912), 5.

¹⁶ Leon Simon, *Zionism and the Jewish Problem*, (London: The Zionist Organization London Bureau Publishing, 1918), 9.

¹⁷ Avcı, “Siyondan Siyonizme”, 48.

¹⁸ Theodor Herzl, *The Jewish State* (New York: Dover Publications, 1988), 69.

Herzl'in Siyonist harekete hem düşünce planında hem de eylem planında Siyonist harekete katkısı ve konuyu ele alış tarzı oldukça belirgindir. Herzl'e göre Yahudi ulusu tek bir ulustur, Yahudi sorununu ortadan kaldırmak için Yahudiler muhakkak kendilerine bir bağımsız devlet kurmalıdırlar. Bunu da uluslararası bir onayla ve yardımla başarmalıdırlar.¹⁹

Herzl'den önce Siyonizm'in şekillenmesinde katkısı olan Hess, Pinsker ve Herzl gibi Yahudi aydınları Yahudiliği bir dini ve ahlaki norm olmaktan çıkarmışlar, antisemitizm ve milliyetçiliğin etkisinde kalarak Yahudileri diğer milletlerden ayıran temel vasıflara vurgu yaparak Yahudileri ayrı bir ulus olarak görmüşler ve bu yüzden de zaman zaman ırkçılıkla suçlanmışlardır.²⁰ Böylece Yahudiler dini düzlemde çıkararak seküler düzlemde bir ideolojinin kendilerine açacağı çıkış yolu için harekete geçmişlerdir. Bunun bayraktarlığını ise kendisinden önce Yahudilere ulus bilinci aşıl原因 aydınların mirasını devralan Herzl yapmıştır. Siyonist ideoloji karakteri itibarıyla başlangıçta dini vizyondan beslenen ancak siyasal hedeflere doğru yöneldiğinde ulusçu, ırkçı karaktere doğru evrilen bir yapıya bürünmüştür. Bu süreçte Özcan'ın ifadesiyle;

*"Dinin yerini ideoloji, Museviliğin yerini de Siyonizm yani ulusal bir devlet arayışı almıştır. Stefan Zweig'in deyimiyle Yahudiler Theodor Herzl'in karnavalında yeni bir Musa görmüşlerdir. Dolayısıyla bu yeni Musa teolojik değil ideolojik ve tali olarak laik bir Musa'dır. Gücünü semanın buyruklarından değil Yahudi halkının pratik ihtiyaçlarından almaktadır."*²¹

Siyonist ideoloji nihayet 1948 yılında kendisine temel hedef olarak belirlediği Filistin topraklarında bir Yahudi Devleti kurulması ülküsünü gerçekleştirmiş ve Yahudiler bağımsız devletlerine ABD'lilerin de desteği ile nihayet kavuşmuşlardır. Bu ülkü 1897'de Basel'de toplanan birinci Siyonist kongrede bir program haline getirilmiştir.²²

Ancak Siyonizm etnik ve dini temele vurgu yapan bir ideoloji olarak hâlen varlığını sürdürmekte, bağımsız Yahudi devleti şemsiyesi altında yaşayan başka etnik ve dini topluluklarla aynı çatı altında birleşememe ilkesine (Herzl'in belirttiği gibi: "Yahudiler ve Yahudi olmayanlar uyum içinde bir arada yaşayamazlar") riayet ederek özellikle Filistinli Müslüman halk üzerindeki baskılarını ve sistematik işgal politikasını sürdürmektedir. Bu görünümüyle Siyonizm'in yaşayan, canlı bir ideoloji olarak varlığını sürdürdüğünü söyleyebiliriz. Filistin topraklarındaki sistematik işgal programı, Basel kongresinde planlandığından bu yana devam etmekte olup, "topraksız bir halk için halksız bir toprak" sloganına pek çok Siyonist inandırılmış olmakla birlikte, Filistin'in 1948'de ve öncesinde halksız bir toprağın söz konusu olmadığı bilinmektedir. Hatta Herzl'in yakın çalışma arkadaşlarından birisi olan Max Nordau Filis-

¹⁹ Avcı, "Siyondan Siyonizme", 56.

²⁰ Avcı, "Siyondan Siyonizme", 57.

²¹ Özcan, *Siyonist İdeoloji ve Teşekkülü*, 2.

²² Ömer Tellioglu, *Filistin'e Musevi Göçü ve Siyonizm* (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2015), 23.

tin’de Arap-Müslümanların yaşadığını öğrendiği zaman Herzl’e giderek “Bunu bilmiyordum, öyleyse adil davranmalıyız” dediği kaydedilmektedir.²³

4. Sciaky’nin Risalesinde Siyonizm’in Felsefi ve Politik Temellerine Dair Bulgular

Sciaky, bu risalenin bir propaganda çalışması olmadığını, çalışmanın daha evvel İtalya’nın en büyük dergilerinden birisi olan *Civiltà Moderna*’da da yayınlandığını, eserin esasında İtalya’da bir üniversite enstitüsünün talebi doğrultusunda yazıldığını ifade etmektedir. Ayrıca Sciaky bu çalışmanın birçok bakan veya eski bakanlar dâhil olmak üzere politikacılar, edebiyatçılar ve düşünürler tarafından kendisine sıklıkla sorulan Siyonizm ile ilgili birçok soruyu cevaplama arzusundan kaynaklandığını söylemektedir. Yine Sciaky, çalışmasının yüksek kültür temsilcilerine hitap ettiğini, çalışmanın bu yönüyle felsefi bir içeriğe de sahip olduğunu kaydetmekte, hareketin ahlaki, dini ve manevi boyutlarının da en az felsefi boyutları kadar önem arz ettiğine işaret etmektedir. Bu durumun Siyonist harekete bir anlam ve derinlik verdiğini, hareketin politik karakterine de bir katkı sadedinde olduğunu vurgulamaktadır.²⁴

Sciaky’nin çalışmayı kaleme aldığı zaman diliminden (15-22 Temmuz 1929) kısa bir süre sonra kendi ifadesiyle “soyut spritüalizmden beslenen ve bir yönüyle belirsiz “ulusal yurt” idealine hizmet eden Siyonizm bir liderlik krizi yaşamıştır. Dr. Weizmann iktidardan ayrılmak zorunda kalmış, Revizyonist Siyonistlerden gelen bir ultimatomla iktidarı bırakması kaçınılmaz olmuştur. 1931 ve 1933 yıllarında düzenlenen Dünya Siyonist Kongreleri de Weizmann’ın dönüşüne yardımcı olamamıştır. Bu kriz sonrasında bağımsız devlet düşüncesinde olanlar da hayal kırıklığı yaşamışlardır. Hatta bu grupta aldatıldıklarını düşünenler de olmuştur. Ancak Sciaky’ye göre bağımsız bir devlet çatısı altında yurt edinme meselesi Yahudilerin hayati sorunları arasında bulunmaktadır. Bu tarafla Sciaky de Siyasi Siyonizm’in hedefleri noktasında tarafını açıkça belli etmektedir. Bununla birlikte Sciaky, Yahudi halkı için bir yurt ve bağımsız devlet düşüncesinin önündeki en büyük engelin Sosyalizm olduğunu öne sürmektedir. Ona göre Sosyalizm her türlü ulusal hareket için büyük engel oluşturmaktadır. Hatta Sosyalizm, Siyonizm’in içinde, Yahudi halkının tarihsel büyüklüğünün klasik topraklarında anayurdunu yeniden inşa etmeye yönelik muhteşem çabalarının siyasi değer kazanmasının önündeki tek ciddi engeli oluşturmaktadır.²⁵

Sciaky eserinde, Yahudilerin Avrupa’da büyük bir ızdırap çektiklerini, diğer bazı Avrupa halklarıyla benzer insani sorunlarla yüz yüze geldiğini vurgulamaktadır. Yahudi halkının bu devasa sorunu kolektif bir çabayla çözeceğini iddia etmekte, bu mücadelenin Yahudilerin iki binyıllık eziyetli tarihinde yeni ve değerli bir yaşam için yaratıcı bir mücadele anlamına geldiğini söylemektedir.

²³ Telliöglü, *Filistin’e Musevi Göçü ve Siyonizm*, 23.

²⁴ Sciaky, *Le Sionisme*, 1.

²⁵ Sciaky, *Le Sionisme*, 1-2.

Sciaky'nin bu anlamda özellikle Doğu Avrupa Yahudilerinin gördüğü baskıya duyarsız kalmamakta bu baskıların büyük bir mücadeleye dönüşeceğini ifade etmektedir. Dreyfus olayından²⁶ sonra Avrupa kamuoyunda Yahudilerin içine düştüğü durum ve buradan çıkan ateşli direniş Avrupa Yahudilerinin yurt arayışı hareketinde önemli bir eşik oluşturmuştur. Ona göre Alman Yahudilerinin trajedisi karşısında, pişmanlık duymayan iyimserlerin gözünde Dreyfus ve Kichineff davalarının bağlantılarıyla sona eren trajik zincire, son olaylar kanlı bir yüzük gibi eklenmiştir. Siyonistler arasında, manevi yurt veya devlet, siyasi gereklilik veya manevi misyon tartışmalarına başlamak bile üzücü bir şekilde gereksiz görünmektedir. Bilinçli Yahudiler ve Yahudi olmayanlar, filosemitistler (Yahudi olmayan kişilerce, Yahudiliğe ve Yahudilere karşı duyulan sevgi, takdir ve ilgi) ve anti-Semitler nihayet bu eşsiz ama hayati noktada hemfikir görünürler: Yahudi halkı için, "Yahudilerin huzuru ve diğer halkların sükûneti için" bir Yahudi devletine ihtiyaç vardır. Herzl'in de istediği gibi.²⁷

Sciaky, eserinde Yahudilerin o yıllarda dünya kamuoyunda ne şekilde algılandıklarını, Siyonizm'in bu algılar karşısında ne gibi tutumlar takındığını da açık olarak ortaya koymaktadır. Hatta Siyonizm'in aşırı taraflarının Yahudi halkına yapılan aşağılamalarla birlikte ortaya çıktığını ifade etmektedir. Ona göre Yahudi sorunu ve Yahudileri ilgilendiren Siyonizm konusundaki yargıyı yanlışlayan çok sayıda nedeni gözden geçirmek uygunsuz olacaktır. Bu nedenler Yahudi olmayanlar için o kadar fazladır ki, Siyonizm'in kurucularından biri şöyle diyebilir: Yahudi, yaşayanlar için ölü bir adam, yerliler için bir yabancı, vatandaşlar için bir serseri, bir sömürücü ve yoksullar için bir milyoner, vatanseverler için bir evsiz ve son olarak, tüm sınıflar için nefret edilen bir rakiptir. Yahudiler açısından ise, her davada gördükleri zulüm durumu ve bin yıllık aşağılanmalar, hassasiyetlerini öylesine yükseltmiştir ki, herhangi bir Yahudi'nin dürüst olmayışı ya da herhangi bir kusuru hakkında en ufak bir imaya bile tahammül edemezler çünkü bu imalarda genel olarak Yahudi ismini kötölemek için gizli bir niyet görmüşlerdir. Sciaky'ye göre bu, Siyonizm'in yaşayan bir başka büyük liderinin "Hırsızlara ve katillere sahip olma hakkını talep ediyoruz" demesini sağlamıştır. Bu ifade, paradoksal biçiminde, Yahudiler ile Yahudi olmayanlar arasındaki anormal ilişkilerin temelinde yatan ve üstü kapalı veya açık bir şekilde, bu fikre karşı tepki verme zorunluluğunun enerjik ifadesidir ve Yahudi bireyin en ufak bir ayıbı tüm Yahudilerin üzerine onursuzluk lekesi olarak yapışmıştır. Hâlbuki her halk, az ya da çok, hırsızlara ve katillere sahiptir, dolayısıyla da, hükümlülere. Ancak bu hükümlüler kendi uluslarını ya da tarihlerini lekelemiş sayılmazlar.²⁸ Sciaky doğal olarak burada savunmacı bir refleks göstermekte, Yahudilerin ezilmişlikleri karşısında verdikleri bazı tepkilerin hatta Siyasi Siyonizm'in bazı söylemlerinin normal karşılanması gerektiğini ifade etmektedir.

²⁶ Dreyfus Olayı: 1894 yılında Fransız ordusunda asker olan Yahudi kökenli Alfred Dreyfus'un vatana ihanetle suçlanması ve hapse atılması ile başlayan olaylardır.

²⁷ Sciaky, *Le Sionisme*, 2.

²⁸ Sciaky, *Le Sionisme*, 3.

Sciaky, Siyonizm’le Yahudilik arasında kurduğu ilişkide Siyonizm’in bazı konularda geliştirdiği anlayışın çarpıtılmasından rahatsızlık duymakta, Yahudiliğin sadece bir din olmadığına vurgu yapmaktadır. Sciaky’ye göre Yahudilik sadece bir din değildir. Evet, Yahudi halkı yüzyıllarca dinin enerjisinden beslenmiş, bunu bir temel kimlik kaynağı olarak görmüşse de Yahudilerin kimliğini sadece dinin oluşturmadığı açıktır. Sciaky’ye göre din, belki de Yahudi halkının en büyük yaratımıydı, ancak, tarih boyunca ve tarihte kalıcı bir şekilde teyit edilen her şeyin değerini görmezden gelmenin gülünç olacağı nedenlerden ötürü, Yahudi yaratımının diğer biçimlerini dışsallık ve nesnelleşme noktasına getirdi, deyim yerindeyse sürgünden önceki ve sonraki yüzyıllar boyunca Yahudi yaşamının gerçekleşmesi haline geldi. En azından öyle göründü. Her halükarda, bu bir halkın manevi yaşamının dışavurumuydu. Ancak bir halk, yarattığı şeylerden sadece biriyle kendini tüketemez ve bir dinden başka hiçbir şey haline gelinceye kadar kendini yok etmez. Yahudi dininin çok sık bir şekilde bazen bir erdem olarak, bazen dezavantajına - ne olursa olsun - ulusal bir din olarak vurgulanan karakteri, bu iddianın geçerliliğine tanıklık etmiştir. İbrani dininin fenomenolojik temelinde, din dışı bir cevher vardır, bir halk vardır. “Yahudiler bir halktır, biz bir halkız demelidirler” Siyonizm’in kurucusu Theodore Herzl’in düşüncesinin başlangıç noktası bu temel doğrulamadır. Bunu anlamayan Siyonizm’i anlamamaktadır. Siyonizm, mantıksal bir sonuç olarak tamamen bu iddiadan türemiştir. Sciaky burada Siyonizm’in (yukarıda daha evvel işaret ettiğimiz üzere Siyonizm’in Yahudi dininin bazı ideallerinden esinlenmekle birlikte) dinden ayrı bir ideoloji olarak geliştiği fikrine vurgu yapmaktadır. Bir halk olarak Yahudilerin sadece din üzerinden kimlik kazanmadıklarını, tarihsel ve politik süreçler içerisinde (ezilmişlik, aşağılanmışlık, sürülmüşlük gibi bazı negatif tecrübelerin de tetiklemesiyle) “biz” duygusu içerisinde yeni bir anlayışa doğru evrildiklerini ifade etmektedir.

Sciaky’nin Siyonizm’le ilgili fikirlerinde göze çarpan bir başka husus ise “Yahudi Aydınlanması” fikridir. Sciaky Yahudi tarihinde aydınlanmanın ne olduğunu anlamadan Yahudi yaşamının ve Siyonist çözümün seyrinin kavranamayacağını söylemektedir. Yahudi aydınlanmasının Yahudi düşünürler tarafından bazen İsrail’i özgürleştirici bir hareket olarak görüldüğünü ifade eder. Başka aydınların ise bazen bu aydınlanmayı İsrail tarihinin bir zehri olarak gördüğünü dile getirir. Ayrıca Yahudi aydınlanmasının tamamıyla dışsal sebeplerle ortaya çıkmadığını bunda içsel sebeplerin de etkili olduğunu Sciaky bahis konusu eserinde dile getirmektedir. Ona göre aydınlanma rasyonalist ve kozmopolittir, geleceğin yıkıcısıdır. Yine Yahudi aydınlanması geleneksel Yahudi değerleri ve manevi yaşamı başarısız olmaya başladığında ortaya çıkmıştır. Bu nedenle Yahudilerin geleneksel İbrani tarzı yaşam biçimi ve özgür yaşam arasında bir düalizm doğmuştur. Cemaatten çok bireyin öne çıktığı bu dönemde “Ortaçağ Yahudisi” ölmüş, yerine akli yücelten, geleneksel İbrani yaşam tarzından özgür yaşam tarzına geçen bir Yahudi tipolojisi doğmuştur.²⁹

²⁹ Sciaky, *Le Sionisme*, 13-14.

Sciaky'ye göre Yahudiler aydınlanmayı (Haskala³⁰ olarak da bilinen Yahudi aydınlanması) kendi yöntemleriyle yaşamışlardır. Bu noktada "akıl" yüzyılın ideali haline gelmiştir. Yüzyılın bu aklı, dine, yeni bilimin süzgecinden geçirerek değer vermiştir. Yazara göre "Yahudi, İbrani dininin dogmaları olmadığını söyler. Peki dogmadan daha irrasyonel veya daha da anlaşılmasız olan nedir? Bu, saf aklın dinidir. Bu mükemmel bir dindir, içeriği Tanrı'nın birliğidir, karakteri etikdir. İbrani dini gerçek tek tanrılı dindir, derinlemesine etikdir. Ruhban sınıfı yoktur. Hahamlar sadece efendilerdir. Yahudilerin görevi nedir? Rahip bir millet olarak kalırlar, misyonları hala uluslara tek Tanrı fikrini öğretmektir. Yeni tarihsel koşullarda, onları bu misyonu yerine getirmeye çağıran ilahi takdirin işaretlerini görüyoruz: Uluslararası dağılmış olan İsrail'in tüm görevleri belirlendi. Dağılım ilahi takdirin planına cevap vermiyor mu? Böylece eski ateşli Mesihcilik rasyonelleştirilerek yeni İsrail misyonu mitine dönüştürülmüştür." Sciaky burada eski mesihçi anlayışla rasyonelleştirilmiş ideolojik kayguların bulunduğu ve aydınlanma ile birlikte bu buluşmanın dini öğelerle İsrail misyonu adını verdiği ideolojik misyonun birleştirilerek ulusal bir ülkü haline getirildiğini ifade etmektedir.³¹

Çalışmasında, özellikle Avrupa'da yaşayan ve antisemitik uygulamalara maruz kalan Yahudilerin çıkış yolunun asimilasyonda olmadığını, Yahudilerin Avrupa toplulukları içinde asimilasyona boğun eğerek yaşamaya devam edemeyeceklerini ifade eden Sciaky, Dreyfus Davası ve Rusya Pogromlarında yaşanan hadiselerin antisemitik hareketin bardağı taşıran son damlalar olduğunu ve bütün bu olayların Siyonizm'in doğuşuna hem şahitlik hem de kaynaklık ettiğini risalesinde açıkça dile getirmektedir. Herzl'in *Yahudi Devleti*'nin basılması ve artık Yahudilere ait bir devletin kurulmasına yönelik sistematik bir siyasi faaliyetin başlamasına bu olaylar kaynak teşkil etmiş, bu iki büyük olayla birlikte etkileyici Yahudi karşıtı hareketler de bu süreci hızlandırmıştır. Sciaky'ye göre Siyonist düşünce bu büyük antisemitizm patlamasından sonra formüle edilmiştir. Özellikle Avrupa'daki iç göç dalgaları ve bu Yahudi göçleri sırasında Yahudilerin antisemitik uygulamalara maruz kalmaları Siyonistlerin ideolojik bilinçlerini pekiştirmiştir.³²

Sciaky'ye göre Yahudi halkı bir süre içinde yaşadıkları halklara asimile olmak için her türlü çabayı göstermişler, insani duyguların, kardeşliğin yanında durarak içinde buldukları toplumların dillerini öğrenmişler, fikirlerini ve geleneklerini benimsemişlerdir. Ancak bu Yahudi halkı için bir çıkış yolu olmamış, Yahudi halkı kendi kendini özgürleştirme yolunu seçmiştir.³³ Siyonist düşünürlere göre de asimilasyon bir çıkış yolu olmamış aksine Yahudi kimliğinin bastırılmasına yol açmıştır. Yahudilerin bu süreçte dağınık vaziyette olmaları da söz konusu dönem için büyük bir problem kaynağıdır. Zira

³⁰ "Haskala", Batı Avrupa'da ortaya çıkmış, Yahudiliği değişen dünyanın koşullarına uyumlu hale getirmeye çalışan, Yahudileri modern Avrupa kültürüne adapte etme gayreti güden hareket.

³¹ Sciaky, *Le Sionisme*, 13-14.

³² Sciaky, *Le Sionisme*, 15-16.

³³ Sciaky, *Le Sionisme*, 17.

bu durum Yahudilerin bir ulus bilincine ulaşmalarını engellemektedir. Herzl ile çok benzeşen bir şekilde sadece bir Yahudi devleti kurulursa Yahudiler özgürleşecekler ve asimilasyondan kurtularak ulusal kimliklerini yaratabileceklerdir. Sciaky'nin burada Herzl'den farklı düşünmediği açıktır. Sciaky bunu açıkça ifade etmekte, Yahudilerin kendi topraklarına sahip olmadıkları için gettolarda yaşayan anormal bir halk olduklarını, İsrail'i vatan dinme fikrinin bu anlamda bir çıkış yolu olduğunu söylemektedir. Ayrıca Sciaky kurulacak Yahudi devletinin göklerden gelecek bir mucize ile taçlandırılmayacağını, ulusal restorasyonun tamamıyla aydınlanma dönemi şartlarına uygun gerçekleşeceğini söylemektedir. Ulusal kurtuluş ve ulusal restorasyona artık Yahudi halkı için zorunlu hale gelmiştir. Bunun sonucunda da devlet teokratik temellere dayalı şekilde kurulmayacak, hahamlar sinagoglarına, askerler kız-larına çekileceklerdir. Yeni Yahudi devleti modern bir devlet olacaktır. Sciaky böylece kurulacak yeni Yahudi devletinin kodlarını vermekte, bu anlamda Herzl ve Siyonist ideolojiye ters düşmeyerek Siyonizm'in kurucu babaları ile paralel düşünceler serdetmektedir.³⁴

Siyonist hareketin politik tarihiyle özdeş şekilde Sciaky, İsrail seçeneğinin başlangıçta ne Herzl'in ne de *Kendini Özgürleştirme* kitabının yazarı ve meşhur kurucu Siyonist Pinsker'in gündeminde olmadığını İsrail seçeneğinin sonradan ortaya çıktığını ve dahi Yahudilerin tarihsel köklerine olan mistik ilgilerinin bir sonucu olduğunu söylemektedir. İngilizlerin 1903 Basel kongresi sonrasında Yahudilere yurt olarak Uganda'yı teklif ettiğini de ayrıca kaydetmektedir. Ancak Siyonistler bu teklifi reddettiler ve bu teklifi Yahudi ruhunun gerçekliğine bir ihanet olarak karşıladılar. Ve Yahudiler son sözü burada söylediler: "İsrail toprağı ya da hiçbir şey!".

Sciaky söz konusu eserinde Martin Buber'e atıfta bulunarak kurulması beklenen Yahudi Devletinin özelliklerine dair tespitlerde bulunmaktadır. Buber'in *Yahudilik Üzerine Yedi Söylem* isimli çalışmasında, kurulacak Yahudi devletinin ruh boyutunun da göz ardı edilmemesi gerektiğini ifade etmektedir. Kurulacak devletin herhangi bir devlet gibi olmaması gerektiğini, Yahudiliğe ait içinde hiç bir şey bulunmayan bir devletin işe yaramayacağını, Yahudi ruhunun kurulacak devlete damgasını vurması gerektiğini ifade etmektedir. Yine özgün ve bireyselleştirilmesi mümkün olan bir Yahudi ruhunun var olduğunu söyleyen yazar, kaybedilen bir ulusal ahlak bulunduğunu bunun geri getirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Sciaky'ye göre de Yahudi ruhu geri kazanılmalı, İsrail'in ruhunu kurtarmak için bu ruha ihtiyaç olduğunu söylemektedir.

"Eski İsrail topraklarında, dünyanın dört bir yanına dağılmış Yahudiler için bir toplanma noktası görevi görecek bu manevi merkezi kurmalıyız" diyen yazar "Yahudi çekirdeği onun etrafında olacak ışık ve ısı almak için ona doğru dönecektir. Böylece geleneksel değerleri yeniden yaratırken yeni değerler de yaratabiliriz"

³⁴ Sciaky, *Le Sionisme*, 17-18.

diyerek Yahudiliğin geleneksel değerlerine de vurgu yapmaktadır. Sciaky, işte bütün bu görüşlerinin temelini Yahudi Spiritualizmini koymaktadır. Ona göre spiritüalist bakış açısı Siyonist hareketin bir ana nehir olduğunu varsayarsak spiritüalizm de bu ana nehri besleyen bir yan koldur. Spiritüalizm Sciaky'ye göre Siyonizm'in temel ilhamlarından birisini oluşturmaktadır. Hatta Ahad Haam'ın bu noktada spiritüalist yaklaşıma ciddi katkıları yaptığını Yahudi Aydınlanması sürecinden sonra Yahudi halkının manevi temellerinden kopmaması için gayret göstermesi gerektiğini ifade etmektedir. Ahad Haam, Herbert Spencer, Buber ve Fichte'den esinlenerek bilhassa Doğu Avrupa Yahudilerinin Hasidik³⁵ mistisizmine vurgu yapmakta, mesihçi bir tavırla meseleye yaklaşmaktadır. Ahad Haam'ın görüşleri, Siyonizmin sadece köklerini değil, aynı zamanda hayati bilgisini de geçmişte bulmak için geri dönmesi sayesinde, geleneğin değerine bir çağrı anlamında şüphesiz etkilidir ve bir halkın yaşamının, adetlerinin somutluğu ve ruhsal yaşamının özgüllüğü içinde yeniden canlandırarak Siyonizm çalışmalarına ilham kaynağı olmuştur. Ancak spiritüel Siyonizm, temelde, Yahudi tarihindeki indirgenemez orijinalliğini oluşturan Siyonizmin ilhamına ve çekirdek fikrine gerçek bir antitezin temellerini içermektedir.³⁶

Sciaky'ye göre Yahudi Devleti spiritüel akım tarafından bürokratik ve askeri gerçeklik şemasında görülmektedir. Bu da onu boş, mekanik ve maddi bir şey haline getirdiğini görmek için büyük bir çaba gerektirmez. Korkunç hayal gücünün bir ürünü olan bu maneviyat-karşıtı makine gibi görülen bir devlet kavramı bu akımın temel görüşüdür. Yine siyasi Siyonizm, yalnızca Avrupa sivil örgütlenme biçimlerinin dışsal bir uyarlaması değil, aynı zamanda Avrupa medeniyeti açısından - yani oldukça basit anlamda *medeniyet* açısından - tarihsel Yahudi sorununun konumudur. Yazara göre bütün bunlar spiritüalizmin, yani soyutlamanın doğasına ihanet etmektedir.³⁷

Aslında Sciaky Siyonist hareket için Spiritüalist yaklaşımı bir az tehlikeli bulmaktadır. Bir bağımsız Yahudi devleti fikrinin duygusal ve ruhsal temellere dayalı olması noktasında şüpheleri bulunan Sciaky, Herzl ile benzeşir şekilde Ortaçağ aydınlanması sonrasında ortaya çıkan seküler ve modern yapıda bir ulus devletin kurulmasının Yahudi aydınlanmasının temelini oluşturması bakımında önemli görmektedir. Sciaky Yahudilerin mistik geleneklerine, mesihi bakış açılarına ve Yahudi ruhuna toptan itiraz etmemekle birlikte, spiritüel yaklaşımın Siyonizm'e fazlaca bir katkı sağlamayacağını düşünmektedir. Başlangıç kısmında da ifade ettiğimi gibi Siyonizm de neticede Yahudi aydınlanması sonrasında ortaya çıkmış daha çok ırkçı ve seküler bir ideoloji olarak ortaya çıkmıştır.

Sciaky'ye göre Siyonist hareket yeni Yahudi tarihinin meşru ve lider ideolojisi olarak konumlandığını ifade etmektedir. Bu anlamda Siyonist örgüt

³⁵ Hasidizm 18. yüzyılda Doğu Avrupa'da İsrail ben Eliezer tarafından kurulan, mistik yönü ağır basan bir dini harekettir.

³⁶ Sciaky, *Le Sionisme*, 20.

³⁷ Sciaky, *Le Sionisme*, 20-21.

ise İsrail topraklarında kurulmakta olan yeni Yahudi toplumunda egemenliği sağlayacak, İsrail'de siyasi egemenliği elinde tutacaktır. Yahudi Ajansı olarak da bilinen örgütün Roma'daki benzeri gibi vekâletsiz iş görme yöntemi ile hareket edeceğini yani bizzat elinde bulundurduğu gücü kullanacağını söylemektedir.³⁸

Sciaky'ye göre Siyonist hareketin muhakkak tarihsel temelleri vardır. Buradan hareketle tarihsel birikimle birlikte Siyonist hareket ekonomik, sosyal ve insani gücü belirlediği hedefler için kullanılmalıdır. Öte yandan Filistin'deki Arap varlığı, Filistin'in koşulları, uluslararası siyasi çıkarlar, İtalya ve İngiltere'nin Siyonist harekete bakışı gibi pek çok mesele Sciaky'nin gündeminindedir. Siyonist hareket bütün bu etmenleri göz önüne alarak strateji belirlemelidir. Ayrıca üç din için kutsal sayılan Kudüs'ün konumunun ne olacağı noktasında da Sciaky kaygı sahibidir. Tam da bu noktada İsrail'de bir devlet kurulması sonrasında Yahudilerin pek çok sorunla karşı karşıya geleceğini de vurgulamaktadır. Zira Yahudi toplumu içinde mevcutta bir işçi sınıfı bulunamaması ve orta sınıfın gereksiz şekilde bu toplum içinde büyükçe olması Sciaky'yi kaygılandırıcı faktörlerdir. Yine Yahudilerin farklı ülkelerde benimsedikleri diller ve adetlerin çok çeşitli olması sosyal bir sorun olarak yazarın dikkatini çekmektedir.³⁹

5. Sonuç

Isacco Sciaky, *Le Sionisme* isimli küçük risalesinde Siyonist hareketin bazı özelliklerine dair özellikle İtalya'da kendisine yöneltilen bazı sorulara cevap vermek üzere bu eseri kaleme almıştır. Çalışmasının baş kısmında da ifade ettiği gibi bu metni seçkin bir zümre için kaleme almıştır. Yüksek kültüre, siyasete ve akademiye hitap ettiğini ifade ettiği çalışmasında Siyonist hareketin temelini oluşturan, onun eğilimlerini ve aslında sorunlarını tek başına açıklayan manevi süreci açıklama gayreti içerisine girmiştir.

Bu anlamda Sciaky'nin risalesinde Siyonist harekete ve Yahudilere ilişkin olarak elde ettiğimiz bulgular şunlardır. Evvela Sciaky bir Yahudi devletinin kurulmasının gerekliliğine inanmıştır. Bu gerekliliği de Herzl'in çizdiği çerçeveden farklı bir yere oturtmamaktadır. Uzun asırlar boyunca bilhassa Avrupa'da gettolarda yaşayan ve tarihin pek çok noktasında zulüm gören Yahudiler için bir milli devlet şarttır. Dreyfus ve Kişinef davaları artık bardağı taşıran son damla olmuştur. Ona göre Yahudi, yaşayanlar için ölü bir adam, yerliler için bir yabancı, vatandaşlar için bir serseri, bir sömürücü ve yoksullar için bir milyoner, vatanseverler için bir evsiz ve son olarak, tüm sınıflar için nefret edilen bir rakiptir. Bu tanımlamadaki olumsuzluklar Yahudileri bir yurt arayışına sevk etmiştir.

Sciaky'nin Yahudi kimliğine bakışı ise şu yöndedir: Yahudilik sadece bir din değildir. Din, belki de Yahudi halkının en büyük yaratımıdır, ancak, tarih boyunca ve tarihte kalıcı bir şekilde teyit edilen her şeyin değerini görmezden

³⁸ Sciaky, *Le Sionisme*, 30.

³⁹ Sciaky, *Le Sionisme*, 31.

gelmenin gülünç olacağı nedenlerden ötürü, Yahudi yaratımının diğer biçimlerini dışsallık ve nesnelleşme noktasına getirdi, deyim yerindeyse sürgünden önceki ve sonraki yüzyıllar boyunca Yahudi yaşamının gerçekleşmesi haline geldi. En azından öyle göründü. Her halükarda, bu bir halkın manevi yaşamının dışavurumuydu. Ancak bir halk, yarattığı şeylerden sadece biriyle kendini tüketemez ve bir dinden başka hiçbir şey haline gelinceye kadar kendini yok etmez. Yahudi dininin çok sık bir şekilde bazen bir erdem olarak, bazen dezavantajına - ne olursa olsun - ulusal bir din olarak vurgulanan karakteri, bu iddianın geçerliliğine tanıklık etmiştir. İbrani dini fenomeninin temelinde, din dışı bir cevher vardır: Yahudi halkı. "Biz bir halkız, bir Halkız" felsefesi vardır. Siyonizm'in kurucusu Theodore Herzl'in düşüncesinin başlangıç noktası bu temel doğrulamadır. Sciaky'ye göre bunu anlamayan Siyonizm'i anlamamaktadır. Siyonizm, mantıksal bir sonuç olarak tamamen bu iddiadan türemiştir.

Yahudi ulusu Avrupa'da gettolarda asimilasyona maruz kalmış, bastırılmış, kimliksizleştirilmek istenmiştir. Bu süreçte Yahudi halkının neler yaşadığını ve hangi evrelerden geçtiğini bilmek için Yahudi aydınlanmasının ne olduğunu iyi bilmek gerekmektedir. Sciaky bu vurguyu özellikle yapmaktadır. Zira aydınlanma ona göre rasyonalist ve kozmopolittir. Geleneğin yıkıcısıdır. Ancak burada Yahudi düşünceleri ikiye ayrılmışlardır. Bir kısmı gelenekten kopmadan aydınlanma sürecine dâhil olmak, Yahudi mistisizmini inkâr etmeden uluslaşmak fikri üzerinde dururken ikinci eğilim ise bunun tam tersini savunmaktadır. Dolayısıyla aydınlanma süreci neticesinde ya asimilasyon kabul edilecek ya da kendi ayakları üzerinde kimliğini korumaya çalışarak durmaya gayret edecektir. Ancak her ne olursa olsun daha ileriki evrelerde Siyonizm'e kaynaklık edecek olan Yahudi Aydınlanması akılcı ve hümanist temelde yükselmiştir. Bu süreçte Yahudi geleneğine dini olmayan öğeler de eklenmiş, edebiyatta, sanatta ve sair alanlarda seküler unsurlar da İbrani geleneğe eklenmiştir. Bu çerçevede Yahudi halkı var olma duygusunu yitirmemiş asimilasyon kendisine bir çözüm olarak sunulmasına rağmen bunu kabul etmemiş ve Yahudi aydınlanması daha sonra İsrail miti ile birleşerek Yahudileri vatan arayışına iletmiştir.

Sciaky, Siyonist hareketin Yahudilerin Filistin'e pratik göçünü sağlama noktasında Siyonizm'in kurucusu Herzl ile paralel fikirlere sahiptir. Herzl tarafından yayınlanan *Yahudi Devleti* isimli kitabın Siyonist hareketin önemli bir evresini oluşturduğunu ifade etmektedir. Yine Yahudilerin yaşadığı sıkıntıların çözümü olarak dışsal faktörlerden ziyade içsel faktörlerin devreye girmesiyle Yahudi halkının uyanacağını vurgulamaktadır. Bu vurguda en dikkat çekici öğe Yahudilerin bir halk bilincine ulaşması ve kendi özgürlüğünü kendisinin kazanmasıdır. Sciaky Yahudiler için çıkış yolunu halkın kendi iradesinde görmektedir. Bu iç iradeyle Yahudiler eninde sonunda İsrail'de kendilerine ait bir devlet kuracaklardır.

Sciaky kurulacak modern devletin hahamların kontrolünde bir devlet olmayacağını zikrederek devletin modern bir devlet olmasını arzulamıştır. Eserinde bunu açık olarak ifade etmiştir. Hatta hahamların Sinagoglarına çekil-

mesi gerektiğini de ayrıca belirterek kurulacak Yahudi devletinin modern ve laik yapısına dikkat çekmiştir.

Siyonizme felsefi anlamda katkı yapan bir akım spiritüalizmdir. Sciaky bu akıma tam olarak karşı durmamakla birlikte spiritüel görüşlerin Siyonizm'in modern karakterine hasar verdiğini de düşünmektedir. Spiritüalizm bir anlamda Yahudi aydınlanmasına karşı durmaktaydı. Bu da Siyonist hareketin modern yanına darbe vurmuştur. Zira devlet spiritüel akım tarafından bürokratik ve askeri bir gerçeklik olarak görmektedir. Bu da devleti mekanik ve maddi bir şey haline getirmektedir. Yine bu görüşe göre Yahudi halkı için manevi bir merkez kurulması noktasında devlete ihtiyaç yoktur. Aynı zamanda politik spiritüalizm Herzl'e karşı durmakta ve Herzl'i eleştirmektedir.

Diğer taraftan Sciaky'e göre Siyonizm asimilasyonun zıt unsurlarını içinde barındıran bir ideolojidir. Bir yanda gettolarda varlık mücadelesi vermekte olan halkın gerçekliği diğer yanda kimliğini korumakla birlikte halk olma bilincine yükselmeye ve bu bilinçle bir devlet kurma arzusu. Bu iki talep süreci içinde birlikte hareket etmiştir.

Sciaky'nin çalışmasında elde ettiğimiz bir diğer bulgu ise Siyonizm her ne kadar modern karakterli bir ideoloji olsa da aslında tarihsel bir hareketi temsil etmektedir. İdeoloji artık Yahudi halkının meşru ve manevi lideri haline gelmiştir. Siyonizm başarılı olduğunda Yahudi halkı kendi egemenliğini kendi eline almış olacak ve mistik anlayışa paralel olarak Yahudiler bir yurt bir devlet elde etmiş olacaklardır.

Sciaky'nin çalışmasında genel olarak göze çarpan bir diğer bulgu ise seçkin bir sınıfa hitap ettiğini söylemesine rağmen aslında Yahudi halkının bilhassa Avrupa'da karşılaştığı zorlukları öne çıkararak bir anlamda Siyonist hareketin haklılığına vurgu yapmasıdır. Yazar Yahudilerin genel sorunları hakkında bir yandan akli gerekçelere yaslanırken diğer taraftan Yahudi halkının gördüğü zulmü öne çıkararak duygusal bazı refleksleri de gündeme getirmektedir. Dolayısıyla Siyonist hareketin ve Siyonizm'in tarihsel ve toplumsal koşullar içinde yerleştiği konumu hem duygusal hem de rasyonel bazı tespitlerle açıklamaktadır.

Kaynakça

- Avcı, Yasemin. "Siyon'dan Siyonizm'e Politik Bir İdeolojinin Dini Temelleri ve Fikirsel Gelişimi". *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi* 2, S. 3 (Bahar 2006): 43-58.
- Cohen, Israel. *The Zionist Movement: Its Aims and Achievements*. London: Fetter Lane. 1912.
- Creswell, John W. *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2013.
- Çinkara, Gökhan. "İsrail Sağının İdeolojik, Kurumsal ve Kişisel Rotaları: Revizyonist Siyonizmi Likud Partisi ve Binyamin Netanyahu". *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi* 58, S. 3 (2023): 1791-1817.
- Dijk, Van. *Critical Discourse Analysis*. Oxford: Blackwell Publishing, 2003.

- Herzl, Theodor. *The Jewish State*. New York: Dover Publications, 1988.
- Karahan, Semiha. “Siyonizm’in Teolojik Temelleri”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul, 2019.
- Karaman, Lütfullah. “Siyonizm”. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 37, İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Lewis, Bernard. *Ortadoğu*. Ankara: Arkadaş Yayınları, 2005.
- Özcan, Mustafa. “Siyonist İdeoloji ve Teşekkülü”. *Kriter Dergisi* 4, S: 36 (Haziran 2019). Erişim 29. 04. 2023. <https://kriterdergi.com/dosya-israil-so-runu/siyonist-ideoloji-vetesekkulu>
- Pinto, Vincenzo. *Il Salonicchiota in Nero*. Livorno: Belforte Publishing, 2008.
- Sciaky, Isacco. *Le Sionisme*. İstanbul: L. Babok ve M-mu Matbaası, 1934.
- Simon, Leon. *Zionism end the Jewish Problem*. London: The Zionist Organization London Bureu Publishing, 1918.
- “Sionism”. *Encyclopedia of Judaica*, XVI, Jerusalem, 1972.
- Tellioğlu, Ömer. *Filistin’e Musevi Göçü ve Siyonizm*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2015.
- Yıldırım, Ali, Hasan, Şimşek. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008.

Extended Abstract

Findings On The Philosophy And Political Character Of The Zionist Movement In Isacco Sciaky's Booklet Titled "Le Sionisme"

Isacco Sciaky, born in Thessaloniki in 1896, is a philosopher, academic, teacher and political activist of Jewish origin. He went to Rome in 1917 to continue his philosophy education, started political activities in Rome as one of the founders of the Zionist group "Avodà" led by Enzo Sereni and Mosè Beilinson, and became a supporter of Diasporic Judaism in this process. The treatise "Le Sionisme", which is the subject of our study, was first published in Florence in 1932, and a copy of the work translated into French was published in 1934 in Istanbul, L. Babok ve M-mu Printing House, Sciaky's views on Zionism and his thoughts on the philosophical and political foundations of Zionism will be examined based on this treatise. In the study, document analysis and discourse analysis methods were used as methods. The study has a unique place in the literature. Because this treatise of the author has been the subject of a scientific article for the first time in Turkish literature. Within the scope of the study, the author's views on Zionist ideology were analyzed in detail and the findings were presented.

The material that forms the basis of our study is the pamphlet *Le Sionisme*, which was written by Isacco Sciaky between 15 and 22 July 1929 in Italy and published in French in Istanbul. The treatise was previously published in *Civiltà Moderna*, one of the major Italian journals. In Istanbul, it was translated from Italian to French and published by L. Babok and M-mu Printing House in 1934 in Galata Sen Pierre Han. The original copy we have, GATA Haydarpaşa Training Hospital Command, Prof. It is a copy in the Medical Major General Çetin Harmankaya Library, which does not have the date and sequence number on it, but has a stamp on it that it is in the Harmankaya Library. The treatise is 31 pages, excluding the three-page preface by Sciaky. The treatise begins with a three-page preface by Sciaky, the main text is divided into 3 parts with Roman numerals. The work ends on page 31.

In the study, the document analysis method, which is one of the three pillars of qualitative research, was preferred and in this context, the "discourse analysis" method was used as a sub-method in the research. During the scanning process, which constitutes an important stage of the document analysis, Sciaky's pamphlet "Le Sionisme" was examined, and the information masses that would serve the problematic of the research were separated and the ones related to our research topic were analyzed.

Another method used in the research besides document analysis is discourse analysis. Discourse analysis, in its simplest form, is the study of language. However, this examination is not a simple examination of the linguistic elements expressed, but requires going beyond the syntactic and semantic boundaries of the expressions/spoken and examining the meaning and content that lies beyond. As Dijk points out, discourse analysis is not only con-

cerned with the formal aspect of discourse or language use. Rather, it shifts the focus of attention to social phenomena created by language users who communicate within a social and cultural context. In this context, by using the possibilities of discourse analysis, the messages that Sciaky (the speaker, the author, the speaker) tried to convey in his work were overhauled with a critical eye, and the ideological orientation or ideological-philosophical views of the thinker, who was at the center of the research, were tried to be revealed.

Isacco Sciaky wrote this work in his small pamphlet *Le Sionisme* to answer some of the questions posed to him, especially in Italy, about some features of the Zionist movement. As he stated at the beginning of his work, he wrote this text for an elite group. In his work, which he stated to appeal to high culture, politics and academia, he made an effort to explain the spiritual process that formed the basis of the Zionist movement, which alone explained its tendencies and actually its problems.

In this sense, the findings we obtained regarding the Zionist movement and the Jews in Sciaky's treatise are as follows. First of all, Sciaky believed in the necessity of establishing a Jewish state. It does not place this requirement in a different place from the framework drawn by Herzl. A nation-state is essential for Jews who have lived in ghettos in Europe for centuries and have been persecuted at many points in history. The Dreyfus and Chisinau cases are now the last straw. For him, the Jew is a dead man to the living, a stranger to the natives, a vagrant to the citizens, an exploiter and a millionaire to the poor, a homeless to the patriots, and finally, a hated competitor to all classes. The negativities in this definition led the Jews to seek a homeland.

Another finding in Sciaky's study is that although Zionism is an ideology with a modern character, it actually represents a historical movement. Ideology has now become the legitimate and spiritual leader of the Jewish people. When Zionism is successful, the Jewish people will have taken their sovereignty into their own hands, and in parallel with the mystical understanding, the Jews will have obtained a homeland and a state.

Another striking finding in Sciaky's study is that although he says that he appeals to an elite class, he actually emphasizes the legitimacy of the Zionist movement by highlighting the difficulties faced by the Jewish people, especially in Europe. While the author leans on rational justifications about the general problems of the Jews, on the other hand, he brings forward some emotional reflexes by highlighting the persecution of the Jewish people. Therefore, it explains the position of the Zionist movement and Zionism in historical and social conditions with both emotional and rational determinations.

